

ژانر وحشت

| بریجید چری |

| مترجم: شاهین رحمانی |

| ویراستار: خشایار قشقایبی |

HORROR

| Brigid Cherry |

| Translator: Shahin Rahmani |

| Editor: Khashayar Ghashghaee |

ا زائر وحشت |

ا بریجید چری |

ا ترجمه شاهین رحمانی |

ا ویراستار: خشایار قشقایی |

ا نمونه خوان: کیمیا نیک پور |

ا مدیر هنری و طراح گرافیک: سیاوش نصاعدیان |

ا مدیر تولید: مصطفی شریفی |

ا چاپ اول | ۱۳۹۸ تهران | ۱۰۰۰ نسخه |

ا شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۸۰۶-۸۷-۶ |

انتشر بیگول | Bidgol Publishing co. |

فروشگاه | تهران | خیابان انقلاب | بین ۱۲ فروردین و فخر رازی | پلاک ۱۳۷۴ |

تلفن انبشارت: ۲۸۴۲۱۷۱۷ | تلفن فروشگاه: ۶۶۹۶۳۶۱۷ |

همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است |

|bidgolphublishing.com|

سینمای وحشت ژانری با موفقیت گسترده، اما در عین حال، به لحاظ فرهنگی، نامطلوب است که قدمتی به اندازه خود تاریخ سینما دارد و اگر مجموع فیلم‌های اخیر در خرده‌ژانرهای وحشت فراطبیعی و هرزه‌نگاری شکنجه را مدنظر بیاوریم که گستره وسیعی از سبک‌ها و اصول زیبایی‌شناختی را در بر می‌گیرد، همچنان در حال شکوفایی است. این ژانر مخاطبان خاص خود را در همه جا سرگرم می‌سازد، اما به چشم دیگران عنصری بدخیم می‌آید.

برچید چری مروری جامع بر فیلم‌های ترسناک می‌کند و کارکرد ژانر را مورد بررسی قرار می‌دهد. چری در شیوه‌های تولید تصاویر انباشته از خون و خون‌ریزی و امر غریب در فیلم‌های ترسناک - از طریق فناوری فیلم و تمهیدات سینمایی - کندوکاو می‌کند و خلق رعب و وحشت و انزجار در بیننده - توسط ابزارهای سینمایی و سبکی - را تحلیل می‌کند.

این کتاب، در ادامه، با بررسی بازنمایی گروه‌های هویتی مختلف و پرداختن به اضطرابات اجتماعی در سینمای وحشت و تصویری که جامعه و این ژانر از یکدیگر ارائه می‌دهند، به کاوش در نقش سینمای وحشت در جامعه و فرهنگ می‌پردازد. همچنین طیف متنوعی از سینماهای ملی هم متقدم، هم متأخر را مورد بحث قرار می‌دهد، از جمله فیلم‌هایی معیار مانند:

- نفرین فرانکشتاین
- شب مردگان زنده
- جینجر از کوره درمی‌رود
- سوسپیریا
- هالووین
- کلبه وحشت^۱
- کندی من
- اره
- رینگو
- نوسفراتو

بريجيد چري دانشيارِ كالچ سنت مري است. او دروس مرتبط با فيلم و فرهنگ عامه را تدریس می‌کند. پژوهش او در مورد مخاطبان فيلم ترسناک و fan canons، در کنار مقالاتی دربارهٔ کندی‌من، دوزخ‌آفرین^۱ و مصاحبه با خون‌آشام اخیراً به چاپ رسیده است.

| فهرست |

۱۱	۱ ژانر وحشت: فرم و کارکرد
۷۳	۲ زیبایی‌شناسی و محرک‌های عاطفی ژانر وحشت
۱۲۵	۳ سینمای وحشت و لذات آن
۲۱۱	۴ وحشت و بُرهه فرهنگی
۲۶۵	یادداشت‌ها
۲۷۱	فیلم‌شناسی

| ژانرو حشت: فرم و کارکرد |

انبوهی جنازهٔ پوسیده تلوتلوخوران بر درهای شیشه‌ای یک مرکز خرید می‌کوبند. سه دانشجوی فیلمساز، در جست‌وجوی شواهدی از کردوکار جادوگری، در جنگل گم می‌شوند. زوج نوجوانی، پس از خلوت کردن با یکدیگر، با ضربات متعدد چاقو، کشته می‌شوند. مردی سر میز شام به خفگی می‌افتد و از درد به خود می‌پیچد، در حالی که، موجودی دارد شکم او را می‌درد و از آن بیرون می‌آید. پلک‌های زنی از وجد می‌لرزند در همان حال که اشراف‌زاده‌ای خون‌آشام‌گلوئی او را با دندان‌های تیزش سوراخ می‌کند و خونش را می‌مکد. دانشمندی پس از آنکه خود را سهل‌انگارانه موضوع آزمایش دورنوردی^۱ قرار می‌دهد، به قالب چندش‌آور موجودی نیمه‌انسان نیمه‌حشره درمی‌آید. یک روزنامه‌نگار تصاویر شبخ‌آلود نواری ویدئویی را تماشا می‌کند و محکوم می‌شود در عرض هفت روز بمیرد. دکتری پای خود را، در تلاش برای فرار از دست شکنجه‌گری روانی، اره می‌کند. یک خون‌آشام از زندگی تنیده در بیم و اضطراب خود برای یک روزنامه‌نگار می‌گوید. یک موجود بیگانهٔ غول‌پیکر و مارمولک‌شکل در منهتن افسار پاره می‌کند و این سو و آن سو می‌رود. یک قربانی تجاوز یکی از متجاوزان را اخته می‌کند.

تمام اینها صحنه‌هایی بسیار متفاوت از فیلم‌هایی اند که در برهه‌ای، نمونه‌هایی برجسته از «ژانر وحشت» به شمار می‌آمده‌اند. با توجه به اینکه بناست ژانرهای فیلمسازی طبقه‌بندی‌هایی توصیف‌گر و استوار بر خصایص مشترک میان فیلم‌های هر ژانر باشند، چگونه ممکن است این تعداد صحنه‌های متفاوت حاکی از وحشت، به شکل مفید، به مهار تعاریف چه عام، چه نظری از ژانر درآیند؟ آیا این نیست که تعریف یک ژانر بنا بر مجموعه ویژگی‌هایی منحصر به فرد، پیرنگ‌هایی قالبی و سبک بصری‌ای قابل شناسایی بایستی آسان باشد؟ با این حال همان طور که مثال‌های یاد شده تنوع گسترده شخصیت‌ها، سبک‌ها و رویدادهای روایی را نشان دادند، چنین سؤالی چندان در باب ژانر وحشت صدق نمی‌کند. [۱] برخی در گذشته می‌گذرند، بسیاری در حال، یکی دو تا در آینده. چندتایشان دارای هیولاهای محیرالعقول فراطبیعی هستند، اما بقیه صرفاً قاتلان کاملاً انسانی دارند و تعداد اندکی هم حاوی موجودات نامحتمل فرازمینی - اما به لحاظ فیزیکی محتمل - هستند؛ در این بین می‌توان به مورد استثنایی عجیبی اشاره کرد که شاید در آن حتی یک هیولا هم وجود نداشته باشد - شاید هم داشته باشد (مسئله بر سر همین تردید است). تعداد قابل توجهی از آنها به شدت خشن و/یا پُر از خون و خون‌ریزی است، بقیه در جوی دلهره‌انگیز می‌گذرد. بعضی وحشت را با جزئیات فراوان، صریح و در نمای نزدیک نمایش می‌دهند و بعضی دیگر آن را خیلی گذرا یا به اشاره و درست پیش از رسیدن به لحظه حساس و قطع به نمای بعدی برگزار می‌کنند. بسیاری داستان را از منظر قربانیان نقل می‌کنند و بقیه از منظر هیولا. برخی درباره انتقام، چند تایی نماینده تلاش برای بقا و انگشت‌شماری راجع به مرگ هستند. قضیه فقط این نیست که مجموعه‌ای از قراردادها وجود دارد که اجازه می‌دهد حدی از واریاسیون بر مضمونی کلیشه‌ای و روشن شکل بگیرد (همان طور که در ژانرهای دیگر مانند فیلم‌های وسترن یا اکشن می‌بینیم)، بلکه در اینجا سروکار ما با ژانری است که وجه مشخصه آن تنوع و تکرر محضی قراردادها، پیرنگ‌ها و سبک‌هاست.

یک توضیح برای این واریاسیون‌ها ممکن است در این واقعیت نهفته باشد که ژانرها هیچ‌گاه ثابت و از پیش مقرر نیستند. در واقع، کل مفهوم ژانر مسئله‌ساز است،

به ویژه هنگامی که بحث ژانر وحشت در میان باشد. درست است که فیلم‌هایی غیرمرتبط باهم را به ضرب و زور در دسته‌بندی‌هایی قابل‌بازاریابی جامی دهند تا فروش آنها را به مخاطب آسان کند، اما ممکن است هیچ‌یک از این فیلم‌ها با فرمول مدنظر دقیقاً «جور» درنیابند. ژانرها در گذر زمان تکامل می‌یابند، تغییر می‌کنند و ترکیب می‌شوند تا واریاسیون‌های مختلفی از یک مضمون را به بینندگان خود ارائه دهند. شاید دلیل تنوع گسترده ژانر وحشت همین باشد: این ژانر زمانی طولانی، از اولین سال‌های سینما تا زمان حال، پایدار مانده است و از منابع بسیار متفاوتی [۲] نشئت می‌گیرد که سبب به وجود آمدن مجموعه‌ای به شدت متنوع از خرده‌ژانرها است. عمر دراز سینمای وحشت (در حال حاضر بیش از ۱۰۰ سال، و ناگفته نماند که داستان‌های ترسناک قدمتی به درازای عمر بشریت دارند) بدین معناست که این ژانر مدام رو به تکامل بوده و به شاخه‌ها و انشعابات بسیاری شکل داده است؛ در نتیجه، امکان دارد تصمیم‌گیری اینکه چه فیلم (یا گونه‌ای از فیلم) ترسناک است (یا نیست) خیلی سراسر است نباشد: شاید آنچه به چشم یک نسل قراردادهایی لاینفک از ژانر وحشت بوده به چشم نسل بعدی چیزی بسیار متفاوت بیاید و آنچه در نظر شخصی و ویژگی‌های بارز سینمای ترسناک است در تضاد کامل با دسته‌بندی‌های شخصی دیگر قرار گیرد (یانکوویچ ۱۵۲: ۲۰۰۲b). پس، چگونه ممکن است در مورد ژانر وحشت، همچون گروهی منسجم از فیلم‌ها، بحث کرد؟ این کتاب با پرداختن به زیبایی‌شناسی، محرک‌ها و مخاطبان ژانر وحشت به همین مسئله می‌پردازد و بحث را حول چهار پرسش دیگر پیش می‌برد. پرسشی که فصل اول مطرح می‌کند این است که وحشت چیست؟ این فصل نگاهی است به خصایص و ویژگی‌های فیلم‌هایی که سینمای وحشت شامل آنها می‌شود. فصل دوم به این پرسش می‌پردازد که سازوکار وحشت از چه قرار است؟ این فصل شامل بررسی شیوه‌ای است که فناوری در طی تاریخ از آن برای خلق محرک‌های خود و واکنش‌های مخاطب استفاده کرده است. در فصل سوم، این پرسش که وحشت برای چه خوشایند است در بستری از رویکردهای نظری بررسی می‌شود. در نهایت، در فصل آخر، پرسش کی و کجا را مورد بحث قرار می‌دهیم تا نگاهی داشته باشیم به تصاویری که ژانر وحشت و جامعه از یکدیگر ارائه می‌دهند.

گری نیده‌م، در بحث خود دربارهٔ جالو (۲۰۰۲) [۳]، اشاره می‌کند که این تریلرهای روان‌شناختی، جنایی و معمایی ایتالیایی بیش از آنکه تشکیل ژانر بدهند «مقولاتی مفهومی‌اند» با مرزبندی‌هایی به شدت متغیر و عبورپذیر که هر ساله جابه‌جا می‌شوند؛ این نکته دربارهٔ ژانروحشت نیز صدق می‌کند. بنابراین، به جای آنکه ژانر را مجموعه‌ای مشخص و یکپارچه از فیلم‌هایی با قراردادهای مشترک در نظر بگیریم، بهتر است آن را دقیق‌تر و همچون مجموعه‌ای از «مقولات مفهومی» متداخل و در حال تکامل بنگریم که در سیالیتهی مدام قرار دارد. به بیان ساده‌تر، وحشت نه یک ژانر، بلکه چندین ژانر است؛ علاوه بر این، همان‌طور که خرده‌ژانرها – که استیون نیل آنها را سنت‌های معین یا گروه‌بندی‌های درون‌ژانری تعریف می‌کند (۹: ۲۰۰۰) – تغییر می‌کنند، مرزهای ژانرنیز به‌کل جابه‌جا می‌شوند. در نتیجه، بهتر است به ژانروحشت همچون مجموعه‌ای از مقولات مرتبط اما اغلب بسیار متفاوت فکر کنیم که ممکن است موارد زیر را در بر بگیرد:

- خرده‌ژانرها که مجموع فیلم‌ها را بنا بر انواع پیرنگ، موضوع یا هیولا به دسته‌های مشخص تقسیم می‌کنند؛
- سیکل‌ها^۱ که نیل آنها را گروهی از فیلم‌ها تعریف می‌کند که طی یک دورهٔ محدود زمانی، با بهره‌برداری از ویژگی‌های یک فیلم موفق تجاری، ساخته می‌شوند (۹: ۲۰۰۰)، بدین معنا که اگر فیلمی برای مدتی کوتاه فوق‌العاده محبوب باشد، به ساخت دنباله‌ها یا کپی‌های بسیار دامن می‌زند؛
- دوره‌ها که طبق تعریف ریک آلتن (۴۳: ۱۹۹۹)، حاصل نوعی گرده‌افشانی متقابل اند که بین ژانرها اتفاق می‌افتد تا با قرض‌گرفتن‌های یک یا چند ژانر مختلف از یکدیگر و درآمیختن این برگرفته‌ها، فرم‌هایی نو ترکیب تولید شود؛
- سبک‌های خاص هر استودیوی فیلمسازی (یونیورسال در آمریکا طی دههٔ ۱۹۳۰، آرکی‌او، دوباره در آمریکا، طی دههٔ ۱۹۴۰ و هم‌در بریتانیا طی دههٔ ۱۹۶۰) یا فیلمسازی بخصوص (مثلاً فیلم‌های دیوید کراننبرگ کانادایی که طی دههٔ ۱۹۸۰ ساخته شده است و همگی برچسب «وحشت جسمانی»^۲ خورده‌اند [۴]).

1. conceptual category
2. cycles
3. Body horror